

ERRITUAK UGARI AZKEN AGURREAN

Bizi garen artean bezala, hil osterako desio eta erabakietan ere ez gara berdinak. Erritu katolikoaren alternatiba gisa, hileta zibilak hasi dira leku egiten. Erljio, kultura eta komunitate bakoitzak bere ohiturak ditu eta hainbatek hildakoa jaioterrian ehorztea erabakitzen du. Eta bada hildakoei zerbitzu berezia emateaz arduratzen denik ere, baltsamazio edo tanatopraxia kasu.

Itziar Ugarte Irizar

@itzugarte

Eliza katolikoaren hileta-erritueta-tik irten nahi dutenek gero eta aukera gehiago dituzte horretarako. Aitzitik, gizar-tearen ehuneko zabalena bide hori hautatzen jarraitzen du. Hala baieztatu digu Maria Ascen Garcia de Andoinek, bizitza erdi baino gehiago hildakoein lanean eman eta gaur egun Bizkaiko ASEF hileta etxeen idazkari eta Espainiako Estatuko PANASEF elkartearen kide denak. Ehorztetxeak sortu zirenetik, halabarrez apurka uneko egoerara egokitzten joan direla dio. Azken urteetan, hileta zibilen agerpenari eta atzerrikik etorritakoen eskariari jarri behar izan diete arreta.

Oraingoz kasu asko izan ez badituzte ere, hileta zibiletarako protokoloa ezarri dutela kontatu digu ASEFeko idazkariak. Ehorztetxe ugari dagoeneko egin duten bezala, ikastaroak prestatzen ari dira, bide zibila hartu nahi dutenei behar bezala erantzuteko. “Izan ditugun kasuetan, ehorztetxean bertan egin izan dira agurrak. Apaiz baten ordez, senide edo lagun batek poema edo idatziren bat irakurri izan du. Gero, senideek gorpua erraustea erabakitzen dute gehienetan”, azaldu du.

Atzerrikik iritsitako komunitateak hil osteko errituak ezberdin bizi dituela dio Garcia de Andoinek, eta gizartearen aniztasun kulturala ehorztetxeetako eskarian islaturik ikusten duela. Oro har, gorpua bertan lurperatzeko baino, jatorrizko herrialdera eramateko lana egi-

ten dute ehorztetxeek. Kostua esanguratsua izan ohi da eta ez dago laguntzarik; horregatik, atzerrian lurperatuak izan nahi dutenek sarri aseguru berezia izaten dute azken unerako. “Hildako senidea jatorrizko herrialdera eramateko baliabide ekonomiko nahikorik ez zuen familia baten kasuan, herriko udalak aberriatzea ez baina bertako hilerrian ehorztea ordaintzea erabaki zuen”.

Libre

Gorka Zendoia zumaiarrak bide zibiletik agurtu zuen 41 urteko Igor anaia. “Ikusita gure anaia ez zela katolikoa eta ez zegoela ados Elizaren jarduerarekin, nahiko erraza izan zen hileta zibilaren edo omenaldiaren alde egitea”, azaldu du. Aitarenekin baserri ondoko txabola jo zuten horretarako leku egokitzat eta lursaila haiena izanda, Zendoiak dio ez zutela inolako eragozpenik sentitu, alderantziz, “libre” sentitu zirela nahi zuten dena aurrera emateko.

Iñaki Olaizola antropologoak ARGIA-ko 2435. zenbakian zioen, alde biografikoa azpimarratzea dela hileta zibilen ezaugarri nabarmenena, Elizaren erri-tualetan maiz falta dena, haren ustetan. Ados dago horrekin Zendoia, anaiaren agurrari emandako “pertsonalizaziotik” oroitzapen polita gordetzen du: “Berak eginiko koadroetako bat jarri genuen bere hautsen ondoan. Lagun bik aurrekua dantzatu zuten eta izekok bertsoak kantatu zituen. Txabolaren aurrean eta

anaiaren errautsen atzean lekua egin genuen hitz egin nahi zuten denentzat eta banan-banan pasatzen joan ziren. Bukaeran Voltaiak jo zuen, bere musika talde kuttunak. Gero errautsak lurperatu eta gainean gorosti bat jarri genuen”.

Herriz herri, gero eta udaletxe gehiagok onartu dituzte hileta zibilak arautzeko udal ordenantzak. Adituek etorkizunearan horien aldeko joera nagusituko dela iragarria dute, baina apurka ugari-tuz badoaz ere, minoritarioa da gaurkoz eskaera. Olaizolaren hitzetan, belaunaldi oso bat igaro beharko da hileta erlijio-soen gainbehera nabarmena izateko.

“Hemen, nork jarriko dit kandelarik?”

“Ez dut inoiz txinatar edo marokoar baten hiletarik ikusi herrian”. Ez da arraroa halakorik entzutea, Garcia de Andoinen ustetan. Txinatarren kasuan, hauek artatu dituzten oso ehorztetxe gutxi ezagutzen dituela adierazi du, larriki gaixotu edo zahartzean, sorterrira itzultzeko joera dutelako: “Kulturalki, jaiotako lekura itzuli ohi dira hiltzera. Horregatik ez dugu ezagutzen hemen ehorztetxe txinatarrik eta ez dugu kasik gorpurik bidaltzen Txinara”.

Yuen Tao txinatar gaztea ez dator gutiz bat Garcia de Andoinen hitzekin. “Lehen gehiago uste zen hiltzera sorterrira joan behar zela. Egun, gero eta txinatar gehiagok senidea hemen ehorztea aukeratzen dute, nahiz eta Txinako hileta-ohiturak ezberdinak izan”. Beste

PANATENEASEVENTS.COM

Adituek diote etorkizunean hileta zibilak nagusituko direla (argazkian, hileta zibil bat), baina oraingoz minoritarioa da eskaera eta Eliza katolikoaren errituala aukeratzen dute gehienek, Bizkaiko hileta etxean idazkari Maria Ascen Garcia de Andoinek baieztatu digunez.

faktore bat ere aipatu du Taok: Euskal Herrira txinatar asko gazte iritsi dira eta oro har hiltzeko adinean ez daudenez, ez dira ugariak haien hiletak gurean.

Marta Baya boliviarraren kasuan, Euskal Herrian bizi denetik gertuko inor ez du heriotzak hemen harrapatu. Hala gertatzen denean, ez dauka argi zer egin ohi duten hemen bizi diren boliviarrak, baina ahal duten guztiek gorpua sorterrira eramateko ahalegina egingo dutelakoan da: "Ni bihar hiltzen banaiz, nire herrialdera eraman nazaten nahiko nuke. Hildakoen Egunean hilerrira loreak eta kandelak eramateko ohitura handia daukagu han; eta hemen, nork jarriko dit kandelarik?"

Hango hil osteko erritua nahiko ezberdina dela gaineratu du; besteak beste, hildakoa haren gustuko musikarekin lagunduta eramaten dute hilerrira eta ehorztetzerik ez dagoenez, gorpua etxean izan ohi dute, azken agurra ematera hurbildu nahi dutenez inguratuta.

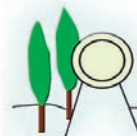
Eredu talka

Komunitate musulmanak ere sorterrira eraman ohi du hildakoa, batez ere, erritu islamikoaren arabera ehortzi ahal izateko. Hemen legeak gorpua hilkutxarekin lurperatu beharra exijitzen du, eta horrek talka zuzena egiten du erritu islamikoarekin. Gorpuk Mekara begira, eskuin aldera etzanda eta zapi zurietan batuta ehortzi behar dira, lurrarekin kontaktuan.

Maodo Gueye senegaldarrak argi ikusten du hiltzean sorterrira itzuli beharra. Musulmana da eta kalean denetariko saltzaile ateratzen du bizimodua. Gogoan duen azken senegaldarra hil zenean, gorpua jaioterrira eramatearen kostuari aurre egiteko - 8.000 euro izan ziren- Euskal Herrian bizi diren senegaldar bakoitzak 10-15 euro jarri zituela dio. "Behin Senegalera iritsitakoan hilkutxa kentzen diogu, izara zuri batean bildu eta meskitara eramaten dugu lurperatu aurretik azken

otoitza ematera. Hiru egunen ostean, lagun eta senideak elkartu eta haren omenezko festa txiki bat egiten dugu", kontatu du.

Hala ere, hainbat arrazoi tarteko, badira gorpua bertan lurperatzeko erraztasunak eskatzen dituzten musulmanak. Eskari horri erantzunez, oraingoz,

**FUNERARIA
GONZALEZ**
EHORZTETXEA

**Baltsamazio, kontserbazio
eta berreiraketan adituak**

**Beilatoki guztiak, errausketak,
Aseguruekin ere lan egiten dugu**

Munalurra 8, Usurbil (Gipuzkoa)
☎ 943 362 163 / 660 388 652

» **GORKA ZENDOIA, ZUMAIARRA:**
 “Hileta zibilean, berak
 eginiko koadroa jarri
 genuen hautsen ondoan.
 Lagun bik aurrekua
 dantzatu zuten eta izekok
 bertsoak kantatu zituen.
 Txabolaren aurrean lekua
 egin genuen hitz egin nahi
 zutenentzat”

» **YUEN TAO, TXINATARRA:**
 “Lehen gehiago uste zen
 hiltzera sorterrira joan
 behar zela. Egun, gero
 eta txinatar gehiagok
 senidea hemen
 ehorzten dute”

Euskal Herrian lur eremu bakarra dago espresuki musulmanak ehorzteko: Derioko hilerriko lur zati bat, 2008tik Udalak Bilboko musulmanei edo bertan hildakoei utzitakoa.

Bizpahiru hilabetez deskonposatzen ez diren gorpua

Victor Gonzalez Usurbilgo Gonzalez ehorztetxeko tanatopraktorea da, Euskal Herri osoan baltsamatze zerbitzua eskaintzen duen ehorztetxe bakarra. Bere esanetan, orain hasi da ehorztetxe mundua apurka ezagutzen benetan baltsamazioa zertan datzan: “Funtsean, baltsamazioak hildakoaren itxura mantentzea du oinarri, haren deskonposaketa atzeratzea. Gorpua bizpahiru hilabetez egon daiteke inolako deskonposizio arazorik gabe, eta hori aurrera-pen handia da gaur egunerako”.

Baltsamazioa orain arte ez zela ondo egiten dio Gonzalezek, hildako pertsonak asko desitxuratzen zituzten substantzia toxikoak erabiltzen zirelako. Tanatopraxian, horren erasokorra ez den prozesu kimiko bat erabilita, zelulen ikuspegitik pertsonak eritasunak

hartu aurretik zuen kolore eta itxura naturala izatea lortzen dute. Kontserbazioa eta baltsamazioa prozesu bera dira, baina lehena gorpua hiruzpaila egun irauteko egiten da, eta baltsamazioa hilabeteetarako. Denbora tarte hori, herrialdearen urruntasunak eta kontsulatuarekin bete beharreko tratemien luzapenak baldintzatzen dute gehienetan.

Izan ere, Euskal Herrian egiten diren baltsamazioen %85-90 inguru gorpua atzerriratu ahal izateko egiten dira. Legeak behartuta, gorpua atzerrirako baltsamatuta joan behar da ezinbestez; baita distantzia laburragoetara hegazkinnez garraiatuko bada eta hil zenetik 72 ordu igaro badira.

Bada beste arrazoi bat senide edo lagunek hildakoaren gorpua baltsamatzea aukeratzeko: publikoki ikusgai jartzea. “Ez ditut izenak eman nahi, baina badira baltsamatu ditugun pertsona ezagunak, gero hainbat lekutan bizpahiru egunez ikusgai jarri direnak. Udaletxeetan edo antzokietan herritarrentzat ikusgai jarri diren aktoreak edo alkate ezagunak, esaterako”.

Zarautz

Hileta Zerbitzuak

Araba kalea, 35 · Zarautz (Gipuzkoa)
 ☎ 943 894 937 / Faxes: 943 894 941 · harrespil@harrespil.net

Harrespil

Hilerri eta Hileta Zerbitzuak

Euskalduna

Hileta Zerbitzuak

Amilaga, 39 · Bergara (Gipuzkoa)
 ☎ 943 761 299 / Faxes: 943 761 299

Hilerrien gestioa · Hileta zerbitzu orokorrak · Zerbitzu iraunkorrak · Koroak · Eskelak

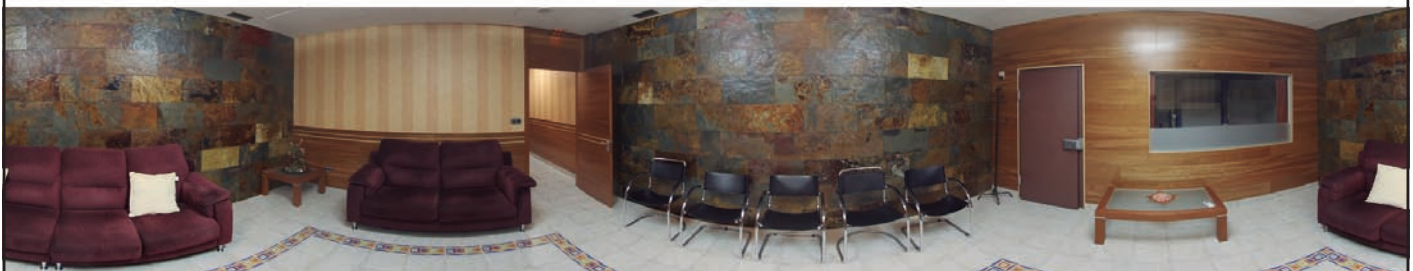
HILETA ZERBITZUAK · BEILATOKIA

LEA-ARTIBAI

Artabide 24 · 48700 ONDARROA

☎ 946 166 212 / 946 830 960

659 879 268

» **M. GUEYE, SENEGALDARRA:**
 “Gorpua izara zuri batean bildu eta meskitara eramaten dugu lurperatu aurretik azken otoitza ematera. Hiru egunen ostean, lagun eta senideak elkartu eta festa txiki bat egiten dugu”

» **VICTOR GONZALEZ, TANATOPRAKTOREA:**
 “Bizpahiru egunez udaletxe edo antzokietan herritarrentzat ikusgai jarri dituzten aktore eta alkate ezagunak baltsamatu ditugu”

INIGO URIZ / ARGAZKI PRESS

Marta Baya boliviarraren hitzetan, “hiltzen naizenean, nire herrialdera eramatea nahiko nuke. Hildakoen Egunean hilerrira loreak eta kandelak eramateko ohitura handia daukagu han; eta hemen, nork jarriko dit kandelarik?”

Aurreko zibilizazioei begiratuta, gorpuak baltsamatzearen ohitura betidanik egon dela azpimarratu du Gonzalezek. Orain gutxi arte, forentseek egin izan dute, baina egun, teknika berritzaileenekin haiek bakarrik egin dezakete, nahiz eta beti forentse baten eskutik joan.

“Honetan lan egiten dugunok dolu prozesuan dauden familiekin harreman etengabea dugu eta heriotza bizitzako beste urrats bat da guretzat. Gizarteak ere horrela onartu beharko luke”, uste du. Heriotzaz hitz egiteak eztabaida sortzen duela dio, eta paradoxikoa bada ere, aldi berean tabua izaten jarraitzen duela. ■

MOYUA
 HILETA ZERBITZUAK
Zure momentu zailtarako

Tel.: 943783447 - 617442466
mmoyua@telefonica.net
 Otadui Gotzaina kalea, 27 - Oñati